

І С П О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

Юрій Зінько, Віталій Перкун

Співпраця істориків-науковців Вінниці та Варшави як фактор зміцнення українсько-польських взаємин

У ХХІ ст. на перший план у світових взаємовідносинах виходить регіональна і міжнародна співпраця, яка за своєю суттю передбачає багатовимірні відносини як у сфері торгово-фінансовій, політичній, так і в культурно-освітній та науковій. Така співпраця має місце у зв'язку з тим, що світ стає все більш взаємозалежним, тому чітко вимальовується структура глобального виміру взаємостосунків. У цьому розумінні відносини Польщі з Україною у сучасних міжнародних відносинах мають виняткове значення. Адже їх пов'язують не тільки економічні зв'язки, а й досить близьке історичне, етнічне минуле, геополітичні характеристики, а на сьогодні й новий вектор близьких відносин на регіональному рівні. Як зазначають поборники україно-польської співпраці, кожен другий до Вісли розуміє українську, а кожен другий до Дніпра – польську.

Події далекого і близького минулого навіки вкарбувалися у сторінки історії наших держав, заклавши фундамент для плідної та тісної співпраці. Слова маршала Речі Посполитої Юзефа Пілсудського, що без незалежної України не може бути незалежної Польщі, і без незалежної Польщі не може бути незалежної України: «Хай живе вільна Україна!» – прозвучали пророче для наших держав 17 травня 1920 року у місті Вінниці, коли йшлося про співпрацю України й Польщі між Симоном Петлюрою та Юзефом Пілсудським. [1, с. 256]

Польща, яка свободу і незалежність власної держави визнає найвищою цінністю, у 1991 році однією з перших офіційно підтвердила вибір українців на шляху до створення своєї незалежної країни. Сейм Республіки Польща висловив переконання, що незалежна Україна рухатиметься шляхом демократичних змін, які створять умови для добросусідської всебічної міжнародної співпраці між двома державами.

Першорядне значення у взаєминах поміж країнами та народами належить ролі університетів. Саме ці осередки думки, мають задавати камертон тій соціальній групі, яка зобов'язана брати на себе відповідальність у формуванні порядку денного в білаторальних контактах – інтелігенції (професорам, викладачам, науковим співробітникам).

Цивілізаційний виклик, який стоїть нині перед Україною як державою, а саме – вибудування власного інтелектуально-культурного обличчя, відкриття для себе Європи, знаходження свого місця на її культурно-цивілізаційній мапі, повинен змусити змінити кардинально підходи до розуміння місії університету, культури в формуванні тканини історичної пам'яті, регенерації інтелектуального ресурсу. Без ліквідації постсовєтської системи освіти українські вчені, викладачі, студентська молодь не зможуть ані бути привабливими науково та освітньо, ані віднайти власне місце з-поміж інших держав старого світу.

Коли ведемо мову про контакти із західним світом, насамперед йдеться про студентську молодь, про осмислення та присвоєння нею української та європейської ідентичності. Це від неї нині залежатиме, яке буде цивілізаційне обличчя України за 20 – 30 років. У тому числі із цієї причини на факультеті історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі – ВДПУ імені Михайла Коцюбинського) протягом тривалого часу діє Центр європейських студій, де студенти-історики під керівництвом доцента Олександра Неприцького займаються вивченням історії та сучасності Європи, а, найперше, історії і культури Польщі, як найближчого європейського сусіда.

Природньо, що вище викладені завдання складно реалізувати без відповідного не тільки ознайомлення із європейськими університетськими осередками, але й створення постійного каналу зв'язку із тамтешньою професурою та студентами.

Властиво, відлік такому алгоритму взаємин поміж історичним факультетом ВДПУ імені Михайла Коцюбинського та польськими університетами було закладено десять років тому.

Йшов травень 2007 року. У Польщі в розпалі був період романтичного захоплення Україною після революційних подій листопада-грудня 2004 р. Вірилося у кардинальні й швидкі зміни української системи освіти та науки. А тому один за одним набували життя різного роду наукові, освітні ініціативи із українськими науковими та освітніми осередками.

У К Р А Ї Н А - П О Л Ь Щ А

Видавалось, у тому числі й над Віслою, що Україна незворотно піде шляхом болісних, але таких конечних реформ.

У цей час доля посміхнулася й Інституту історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (у 2016 р. реорганізований у факультет історії, етнології і права). Новопризначений керівник кафедри етнології доктор історичних наук Юрій Легун у розмові із Віталієм Перкуном, кандидатом історичних наук, науковим співробітником Інституту історії України Національної академії наук України, який на той час був ад'юнктом кафедри Україністики Варшавського університету, виявив інтерес до знайомства із польськими університетами на предмет можливого наукового спілкування. Фортуна виявила свою прихильність для таких ідей у особі директора Історичного інституту відділення історичних та суспільних наук Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві ксьондза професора Казімежа Латака та директора Інституту історії, етнології і права, доцента, а нині професора, Юрія Зінька. Саме із ксьондзом професором Казімежем Латаком Віталій Перкун, який мав на той час монографічний курс у керованому ксьондзом професором інституті, поділився такими думками та запитав про можливість таких розмов. Після отримання позитивної відповіді, директор Інституту історії, етнології і права Юрій Зінько та завідувач кафедри етнології Юрій Легун прийняли запрошення й приїхали 28 травня 2007 р. на перемовини до Варшави. У цей день відбувалося свято університету, на яке були запрошені й вінничани. Прізвища та посади гостей із Вінниці було урочисто проголошено разом із іншими під час офіційного привітання. Такий рівень прийняття з боку ксьондза професора Казімежа Латака та ректорської влади університету був жестом неабиякого кредиту довіри. [2, с. 126]

Ксьондз професор, маючи життєвий досвід перебування поза Польщею у Західній Європі в 1980-і рр., без зайвих слів розумів наскільки важливим є саме тепер подати руку допомоги колегам з України.

Тому було зрозуміло, що ксьондз професор як директор і як вчений зробить максимум, аби переконати у доцільності співпраці свій інститут та ректорат Університету Кардинала Стефана Вишинського (далі – УКСВ). Крім зустрічі в УКСВ були зорганізовані ще три важливі розмови. Тоді ще доктор, а нині професор Славомір Гужинські та його дружина, пані доктор Івона Дацка-Гужинська познайомили нас із директором Осередку досліджень античної традиції Варшавського університету (*Ośrodek Badań nad Tradycją Antyczną*, далі – ОБТА) професором Єжи Аксером. Результатом цього було отримання стипендій для стажування трьох вінницьких студентів-істориків. Славомір Гужинські також подав номер телефону до директора Інституту культурної антропології та етнології Варшавського університету професора Леха Мруза. І вже наступного дня професор нас запросив на зустріч до інституту, де була підписана умова про співпрацю.

І підсумовував травневий візит гостей із Вінниці ланч, на який запросив до себе у видавництво DiG професор Славомір Гужинські та доктор Івона Дацка-Гужинська.

Ось такий доленосний візит в травні 2007 р. відкрив двері можливостей для викладачів та студентів Інституту історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського.

Восени 2007 р. розпочалися перші кроки у реалізації дорожньої карти співпраці. Завдяки рекомендації та підтримці доктора Івони Дацкої-Гужинської студентці магістратури Тамарі Демиденко, яка досліджувала тему «Спільні інтереси і можливості співпраці Польщі й України задля збереження стабільності та миру на Сході Європи в контексті ЄС і НАТО» й отримала перемогу у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з питань євроінтеграції кваліфікаційна комісія ОБТА Варшавського університету надала право з 1 листопада по 31 грудня 2007 року проходити стажування у Варшаві з метою здійснення дослідницької праці. Дослідниці було призначено щомісячну стипендію в розмірі 1270 злотих на покриття коштів перебування і квартирування у Варшаві. За час стажування, магістрантка під керівництвом доктора Івони Дацкої-Гужинської здійснювала наукове дослідження за темою «Україна у міжнародних відносинах, європейська інтеграція, міжнародні відносини», брала участь у наукових конференціях та семінарах, відвідувала лекції та практичні заняття з тематики дослідження, а також працювала з матеріалами Національної бібліотеки, бібліотеки Варшавського університету, бібліотеки німецького історичного інституту у Варшаві. Тамара Демиденко отримувала наукові консультації провідних польських професорів – директора ОБТА, професора Єжи Аксера, професора

І С Т О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

новітньої історії Збігнева Левіцкі, першого посла Польщі в Україні Єжи Козакевича, директора Німецького історичного інституту у Варшаві професора Клауса Зіммера, професорів Збігнева Кльоха, Йоаланти Курчевської.

На запрошення кафедри Україністики Варшавського університету Демиденко Тамара 8-9 листопада 2007 року брала участь у міжнародній польсько-українській науковій конференції «Українська культурна спадщина в українській діаспорі» та 3-10 грудня 2007 року у сесії Міжнародної гуманітарної наукової школи з нагоди 15-ї річниці заснування ОБТА, провідною темою якої була «Ідентичність – свобода – суверенність» («*Tożsamość – Wolność – Suwerenność*»).

28-31 травня 2008 року в Університеті Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві відбулася наукова конференція «Польсько-українські взаємини у просторі історії». Ініціатором конференції виступило Наукове коло студентів історії відділення історичних та суспільних наук УКСВ. Українську сторону репрезентували історики із Києва, Львова, а також студенти-історики з Прикарпатського університету та Вінницького державного педагогічного університету (Тамара Демиденко, Юлія Пачос, Денис Петров). Окрім наукової частини конференції студентів очікувало також запрошення від організаторів ознайомлення із Варшавою: вінничани відвідали православний цвинтар на Волі, де поховано багато українців – учасників Визвольних змагань 1917-1921 рр., Польський Пантеон – цвинтар Повонзкі, Єрусалимські Алеї – центральну вулицю Варшави, парк Падеревського, королівський палац Вілянув, музей Варшавського повстання, Сейм Польської Республіки. Оглянули також фільм Анджея Вайди «Катинь».¹

В період з 1 лютого по 31 березня 2009 року магістранти Зінчук Мар'яна й Левченко Тетяна також проходили наукове стажування за програмою *Instytutu Badań Interdyscyplinarnych «Artes Liberales»* у Варшавському університеті. Зінчук Мар'яна під керівництвом професора Анджея Маковецкі й професійних консультативних порад доктора Малгожати Барановської працювала над дослідженням теми «Феномен сюрреалізму в культурно-історичному просторі ХХ ст.: поняття, генеза та особливості». Левченко Тетяна за наукового керівництва професора Єви Палаш-Рутковської продовжувала працювати над темою магістерської роботи «Національні традиції японського народу (історико-правовий аспект)». Значних успіхів у вивченні політичних, економічних і культурних подій в Японії дослідниця досягла завдячуючи можливості працювати у бібліотеці Польської академії наук, відділі інформації та культури посольства Японії у Польщі, а також активній допомозі польського юриста, викладача Варшавського університету Броніслава Жешотарські й юриста Марека Бжескі, які є дослідниками японського законодавства.

У 2010 році право отримати стипендію на двохмісячне наукове стажування у Варшаві виборола магістрантка Юлія Пачос, для якої також польська сторона створила належні умови стажування та надала висококваліфікованого наукового керівника з теми її магістерського дослідження.

Ефективним результатом стажування є те, що студенти скористались можливістю вивчати не тільки варшавські, а й познанські, гданські, краківські, берлінські (зокрема, Німецького історичного музею у м. Берлін), бібліотечні, архівні та музейні збірки. Одночасно під час стажування проходили зустрічі з тими, котрі впливають на суспільне життя Польщі, відбувались зустрічі із студентським середовищем: студентським самоврядуванням, товариствами і братствами, під час яких проходили дебати і дискусії, що давали можливість обміну поглядами і думками на громадські справи. Важливим елементом стажування стала можливість вивчення польської мови у Центрі «*Polonicum*», що дозволило більш вільно спілкуватися з науковцями та полегшувало роботу з польськими історичними джерелами та літературою.

Наукове стажування студентів істориків ВДПУ імені Михайла Коцюбинського у Варшавському університеті насамперед показало зовсім інший науковий та університетський світ, інші стандарти, іншу академічну та побутову культуру. Свідченням успішного стажування наших студентів у Варшаві є те, що, наприклад, Демиденко Тамара, закінчивши університет, вступила до аспірантури Інституту історії України НАН України, а

¹ Детально про конференцію, див.: Rukat M., *Sprawozdanie z Polsko-Ukraińskiej konferencji naukowej "Stosunki polsko-ukraińskie na przestrzeni dziejów"*, Warszawa, 28-31 maja 2008 // *Dzieje dawne i nowe. Studia. Materiały. Opinie*, redakcja Dariusz Milewski, Warszawa 2011, s. 134-135.

У К Р А Ї Н Я - П О Л Ї Щ А

тема її студентського наукового дослідження стала темою її дисертаційної роботи (яку не завершила з особистих причин). Зінчук Мар'яна та Пачос Юлія також вступили до аспірантури ВДПУ імені Михайла Коцюбинського і продовжили роботу над дисертаціями.

Свою хронологічну канву має і метрика контактів із Інститутом культурної антропології та етнології Варшавського університету. Протягом 2009-2015 рр. під керівництвом викладачів Інституту історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, зокрема, кандидата історичних наук, старшого викладача Ірини Батиревої та Інституту етнографії та культурної антропології Варшавського університету професора Магдалени Зовчак і докторантів Івони Калішевської й Івони Колодейської-Дегурської активно проходили спільні етнографічні експедиції вінницьких та варшавських студентів у місті Вінниця, а також у Барському та Шаргородському районах Вінницької області, де історично спільно проживають українці й поляки.

У селі Мурафа Шаргородського району групи польських студентів-етнологів, кожна з яких мала по чотири етнографічних експедиції, та групи студентів-істориків спеціалізації «Українознавство» Інституту історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського досліджували теми: «Влада. Владні авторитети в Україні», «Релігійна культура в обличчі суспільних змін. Вивчення локальної спільноти». У той же час польські студенти в україно-польських групах досліджували ряд спільних тем, таких як «Громадські звичаї», «Родинні звичаї подолян», «Етнічні громади Східного Поділля», «Співжиття православної та католицької громади у с. Мурафа», «Аграрна культура подолян», «Колгоспи», «Народна медицина українців», «Ставлення до жінки в українському суспільстві», «Євреї як етнічна група на Поділлі».

Під час таких спільних етнографічних експедицій їх учасники знайомилися з особливостями методик польової роботи колег. Також відбувався обмін зібраним етнографічним матеріалом, який студентами й викладачами обговорювався на спільних наукових конференціях у Вінниці та Варшаві. Перше осмислення спільно напрацьованого польового матеріалу відбулося 3-6 червня 2010 р. у м. Варшава, де проходила наукова конференція до 75-річчя з часу заснування Інституту етнології та культурної антропології Варшавського університету. На конференції свій дослідницький матеріал представили вінницькі студенти Тіна Момот, Ольга Мазур, Юлія Олійник, Наталія Нечипоренко, Людмила Тимошук, Віталій Іванчишен та старший викладач Ірина Батирева.

Науковий результат був представлений також на XXV Всеукраїнській Вінницькій науковій історико-краєзнавчій конференції, що 11–12 жовтня 2013 р. проходила у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Зібрані у спільних експедиціях матеріали опубліковані у збірниках матеріалів цих наукових форумів. [3]

Велика кількість польового матеріалу опрацьована й подана вінницькими студентами у вигляді розшифрованих та інтерпретованих звітів з етнографічної практики, які атрибутовані і зберігаються у рукописному фонді архіву навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Ці матеріали є основою для підготовки наукових публікацій, а також курсових і дипломних магістерських робіт. На основі польового матеріалу зібраного під час україно-польських експедицій, студенти-історики спеціалізації «Українознавство» Ольга Мазур (2010 р.), Тіна Момот (2010 р.), Віталій Іванчишен (2013 р.), Людмила Тимошук (2013 р.) виконали магістерські дослідження. У 2011 р. були підготовлені й захищені магістерські роботи 12 польських студентів-етнологів, матеріал для яких вони зібрали, вивчаючи населені пункти Шаргородщини.

На основі етнографічного експедиційного обстеження Східного Поділля було підготовлено докторські дослідження докторантів Варшавського університету Івони Калішевської та Івони Колодейської-Дегурської.

Під час спільних експедицій та перебуванні польських студентів у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського їх неодноразово було залучено до участі у майстер-класах, практикумах, круглих столах з обговорення проблем та перспектив етнографічної польової роботи. Вінницькі студенти переймали досвід навчання у польському навчальному закладі, відвідуючи лекційні та практичні заняття разом із польськими студентами, брали участь у круглому столі з обговорень результатів спільної практики у с. Мурафа.

Спільні з варшавськими науковцями та студентами етнографічні експедиції дали можливість: уточнити методику збору інформації (включене інтерв'ю, візуальне фіксування,

І С П О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

анкетування, усна історія; використати новітні прийоми (зіставлення, компаративістика у полі «свій/чужий»); розширити теоретичні засади етнології (через бесіди, експрес-лекції, консультації, дискусії; виробити перспективні проекти (підготовка спільних публікацій в збірнику студентського наукового товариства, проведення інтернет-конференцій); підготовка до друку документальних етнографічних матеріалів, вироблення програм досліджень на наступний навчальний рік.

З 25 лютого по 3 березня 2009 р. директор Інституту історії, етнології і права Юрій Зінько і завідувач кафедри етнології Юрій Легун перебували у Варшавському університеті та знайомилися з роботою Інституту культурної антропології та етнології, обговорили перспективний план спільних наукових досліджень, зокрема, у вивченні проблеми етнографії прикордоння, а також взяли участь у роботі польсько-української конференції з питань етнографії польсько-українського прикордоння, участь в роботі якої з української сторони також брали директор Інституту народознавства Національної академії наук України академік Павлюк О.П. та наукові співробітники цієї наукової установи.

У рамках співпраці на Вінниччині цього ж, 2009 року, перебувала група вчених Варшавського університету на чолі з директором Інституту етнографії і культурної антропології професором Лехом Мрузом, які вивчали питання етнографії Східного Поділля.

З 13 по 15 травня 2010 р. у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського проходили II міжнародні українсько-польські читання «Польща та Україна: історичний вимір» із циклу «*Trudne braterstwo*» («Трудне братерство») та відбувалося обговорення регіональної історичної теми «Поляки на Поділлі». [4] З Університету Кардинала Стефана Вишинського в роботі круглого столу брали участь: директор Інституту історичних наук ксьондз професор Казімеж Латак, доктор Даріуш Мілевські, доктор Адам Булава та студенти Міхал Рукат, Томаш Рогускі, Лукаш Янковські, Бартломей Джвігала, а також другий секретар Посольства Республіки Польща в Україні доктор Броніслав Жешотарський. В ході круглого столу обговорювалися питання історичних традицій польсько-українських взаємин та взаємовпливів української й польської культур як фактору порозуміння. З дискусійних питань учасники українсько-польського круглого столу намагалися не нав'язувати своїх переконань, а подавали відомості, що підтверджені документально, дотримувалися встановлених та добре відомих фактів і не приховували також тих, які можуть бути важкими для сприйняття. [5, с. 172]

У травні 2012 року спільно з Університетом Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві було проведено Міжнародну наукову конференцію «Україна і Польща: історичне сусідство». В роботі конференції взяли участь Генеральний консул Республіки Польща у Вінниці Томаш Свідерек та віце-консул Дам'ян Цярцінські, а також представники польського товариства Вінниці й міжнародного товариства Україна-Польща-Німеччина. За результатами конференції видано збірник наукових праць. Збірник матеріалів конференції містить значний фактичний матеріал, який показує, що об'єднувало українців і поляків з давніх-давен, але також і розділяло, і як ми століттями були тісно пов'язані спільною історією. У виданні широко подаються факти спільної історії українського і польського народів, оскільки вона тісно переплітається. Такий науковий форум був покликаний повернути українців та поляків до історичного діалогу щодо складних питань польсько-української історії. [6]

Важливим кроком у співпраці є обмін науковими та педагогічними кадрами з метою наукового стажування, викладання, проведення семінарів, виконання дисертаційних та інших наукових праць.

У листопаді 2009 р. ст. викладач кафедри етнології Вінницького державного педагогічного університету Ірина Батирева протягом двох тижнів читала лекції та проводила консультації для студентів-етнологів Інституту етнології та культурної антропології Варшавського університету, які спеціалізувалися на етнографічному вивченні Східного Поділля. Тематика лекцій розкривала особливості етнічної характеристики Подільського регіону, наголошуючи на поліетнічному, полікультурному та багатоконфесійному укладі етнічної крайової культури. Особлива увага приділялась українсько-польським взаєминам, наголошувалось на спільностях та позитивному досвіді спільного проживання українців та поляків. В умовах переосмислення українсько-польських конфліктів та пошуку шляхів до порозуміння та співпраці така форма наукових та навчальних взаємин має досить важливе значення.

У К Р А Ї Н А - П О Л Ї Щ А

У 2012 р. директор Інституту історії, етнології і права Юрій Зінко на запрошення польської сторони прочитав для студентів Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві цикл лекцій з новітньої історії України та на їх прохання виклади з проблеми «Голод в Україні 1932-1933 рр.». А у 2015 р., в період розгортання російсько-української війни на Донбасі, для студентів Інституту історичних наук зробив виклади з історії українсько-російських взаємин від проголошення української незалежності в 1991 р.

У відповідь на наш візит з 27 по 31 жовтня 2013 р. декан Відділення історичних та суспільних наук Варшавського університету ксьондз професор Казімеж Латак прочитав курс лекцій з середньовічної історії Європи та проблем джерелознавства для студентів-істориків ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Також на семінарі в обласній науковій бібліотеці імені Тімірязєва ксьондз професор Казімеж Латак продемонстрував комплексний метод роботи з палеографічними пам'ятками. Характеризуючи писемні наративні джерела доби Центральноєвропейського середньовіччя, професор наголосив на необхідності системного аналізу джерела з використанням знання латини, іконографії, стилістики рукописних та ранньодрукованих раритетів. Даний досвід є унікальним та вкрай необхідним для викладачів, аспірантів, студентів цариною досліджень яких є медієвістика та ранньомодерний час.

Завідувач кафедри історії та культури України професор Ольга Коляструк протягом 19-22 листопада 2015 року прочитала в Університеті Кардинала Стефана Вишинського цикл лекцій на тему: «Історія повсякденності як нова дослідницька програма вивчення минулого».

23-25 лютого 2016 р. ксьондз професор Казімеж Латак провів заняття зі студентами Інституту історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського на тему «Польські та чеські середньовічні хроніки», «Викладання історичних дисциплін у польських університетах», а ксьондз професор Ян Петжековскі провів блок занять з вінницькими студентами з теми джерелознавства та теорії джерела.

Доцент кафедри всесвітньої історії Павло Кравченко у червні 2016 року був запрошений до Університету Кардинала Стефана Вишинського для проведення ряду занять з проблеми особливостей здійснення політичних репресій у період сталінізму в Україні на основі документів Державного архіву Вінницької області. На заняттях з'ясовувався рівень достовірності документальних матеріалів, що допомогло польським студентам більш ґрунтовно зрозуміти природу сталінізму.

У червні-липні 2017 р. в рамках наукового семінару «*Ad fontes*», який проводив науковий співробітник Інституту історії України НАН України кандидат історичних наук Віталій Перкун у стінах факультету історії, етнології і права ВДПУ імені Михайла Коцюбинського протягом 2016-2017 навчального року, ксьондз професор Кажімеж Латак запросив трьох студентів семінару (Оксану Вільцанюк, Інну Ковалишену, Олену Танадайчук) на науковий об'їзд до Варшави. Кошти подорожі та перебування покриті польською стороною. У рамках наукової програми студенти відвідали Варшавський університет, наукові книгарні, музей Варшавського повстання, Національний музей. У Національній бібліотеці вдалося ознайомитись із системою каталогів та опрацювати наукову літературу. Також були прийняті в Інституті історичних наук УКСВ заступником декана Відділення історичних та суспільних наук професором Й. Маршальською та директором Інституту історичних наук ксьондзом професором В. Грачиком. Щоденно студенти мали можливість кілька годин проводити у розмовах із ксьондзом професором К. Латаком. За кавою, або вечерею у елегантному ресторані, до якого запрошував ксьондз професор вінницьких студентів, ділився власним науковим, життєвим, професорським досвідом.

Від 6 по 28 липня Оксана Вільцанюк, Олена Танадайчук та Інна Ковалишена продовжили перебування у Польщі. Завдяки запрошенню професора Беати Валенчук-Дейнеки, директора Літньої міжнародної школи польської культури та мови *Polonicum* природничо-гуманітарного університету в м. Шедльце (яка є Директором інституту польської філології та логопедії Природничо-Гуманітарного університету в Шедльцях) отримали стипендії від Міністерства освіти Польської Республіки на перебування у згаданій школі. Протягом усього курсу вивчали польську мову, культуру, традиції, відвідували музеї, концерти, як приміром у Королівському парку в Варшаві концерт музики Ф. Шопена.

І С Т О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

Новою формою співпраці є запрошення із циклом занять із джерелознавства української культури на 2017-2018 навчальний рік до Історичного інституту УКСВ професора Ольги Колястрок.

Попри на позір реалізовані ініціативи, належить підкреслити кілька моментів, які можуть розглядатися як дезидерати на наступні роки. Насамперед відчутна асиметричність у частині запрошення польських викладачів та студентів. Тут слід підкреслити кілька складових.

Складно українській стороні зацікавити європейських колег методологічними інноваціями у царині історичної науки. Десятиліття культурного та наукового ґетто, в якому перебувала Україна як колонія Москви, дається в знаки до нині. Надалі, на жаль, в Україні королює упереваж науковий позитивізм XIX ст. Вважається, що новизна в історичних студіях полягає виключно у введенні до наукового обігу нового джерельного матеріалу. Це так, але це тільки початковий етап дослідження. Набагато важливішим є як осмислення джерел крізь призму ряду інших дисциплін гуманітарного циклу (соціології, психології, філософії, лінгвістики, історії мистецтва) так і формування власної наукової парадигми, яка має бути новою пропозицією щодо вирішення того чи іншого дослідницького завдання.

Саме тому українські викладачі мають у Європі абсорбувати цей підхід, перейти від переоповідання історії до проблемного осмислення причинно-наслідкових зв'язків та вузлових проблем на перехресті ряду наук, не тільки гуманітарних. Без абсолютного перезавантаження розуміння ролі, місця та завдання викладача університету ми не зможемо бути рівноцінними партнерами. Паралельно слід представляти перед студентами наукові результати власних досліджень та пропонувати для польських колег спільні наукові студії у частині віднаходження та видання джерел.

Особливий акцент слід поставити на вивчення іноземних мов, зокрема греки та латини – як студентів так і викладачів. Ми маємо зрозуміти, що це умова *sine qua non* формування академічного рівня та етосу інтелігента. Тільки тоді ми будемо конкурентними із європейськими вченими, викладачами, тільки тоді ми будемо цікаві, коли будемо показувати відкритість на світ, і європейський зокрема, будемо вивчати його за першоджерелами, будемо виходити зі свого етнографічного подвір'я та розглядати український субстрат як складову європейської спадщини, коріння якої виходять із стародавніх Греції та Риму.

Варто наголосити, що період, коли тільки польська сторона видає кошти на наукові стипендії, стажування тощо, а українська тільки приймає таку допомогу, мають поступово відходити у минуле. На рівні міста Вінниця та області можна знайти достатньо коштів меценатів, аби поступово відновлювати у власній свідомості необхідність виділяти фінанси на розвиток науки та культури. Мусимо переконати регіональний бізнес, що видання фінансів на стажування студентів та викладачів є чітка, зрозуміла економічна та культурна інвестиція, яка повернеться сторицею для міста, регіону, держави. Ніхто українську культуру та освіту за власний кошт, крім самих українців, змінювати та формувати не буде. Буде, як і була, допомога, підтримка, але ми маємо зрозуміти, що вже прийшов час інвестувати нам у самих себе.

Із вище наведеного виникає проблема у частині коротко та довго тривалих обмінів поміж студентами (від кількох тижнів до семестру). Тут є дві складові проблеми. Перша полягає у різниці програм навчання, друга – у іншій філософії викладання, про що вище сказано. Ситуація зміниться кардинально тоді, коли українські викладачі ознайомляться із іншою моделлю викладання, більш ефективнішою, яка має досить тривалу, бо кілька столітню, генеалогічну метрику: викладач у Європі це дослідник, який займається вивченням наукової проблеми, і результати цієї праці він представляє у студентській залі. За таких умов європейський студент може бути зацікавлений повчитися в українського викладача.

Українська історія переповнена прикладами не реалізованих шансів у збереженні/створенні чи то держави, чи університетів, чи формуванні української еліти тощо. Співпраця, яка триває 10 літ поміж факультетом історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та Інститутом культурної антропології і етнології Варшавського університету й Інститутом історичних наук Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві, є черговим унікальним

У К Р А Ї Н А - П О Л Ї Щ А

цивілізаційним шансом. Згадуючи Цицерона, задамо питання: чи історія для істориків є вчителькою життя? Відповіді можемо сподіватися не більше ніж через декаду.

Джерела та література:

1.Енциклопедія історії України. – Т. 8. – Київ, НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2011. – 520 с. ; 2.Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (1912 –2012): ювілейна книга. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 224 с. : фото; 3.Вінниччина : минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матеріали XXV Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції 11–12 жовтня 2013 р. – Вінниця, 2013. – 582 с.; 4.ІІ українсько-польські читання «Польща та Україна : історичний вимір» із циклу «Трудне братерство» 13–14 травня 2010 року.Програма конференції. – Вінниця, 2010. – 14 с. ; 5.Інститут історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : від витоків до сьогодення. / Ю.А. Зінько та ін. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 208 с. : фото; 6. Україна і Польща: історичне сусідство. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції. – Вінниця, ТОВ «Нілан ЛТД» 2012. – 636 с.